

Alkaya, Ercan
Kuzey Grubu Türk Lehçelerinde Edatlar
Manas Yayıncılık, Elazığ, 2007, 759 s.
ISBN: 978-975-6089-16-3

Edatlar dillerin tamamlayıcı unsurlarıdır. Sözcükler tek başlarına anlamlı yapılar olsalar da bu anlamların çeşitliliği ve bağlantılar edatlarla sağlanır. Dilin sözcük seviyesinden anlamlı bir birlik seviyesine gelmesinde en önemli görevler edatlar üzerine yüklenir. Dolayısıyla dil incelemesinde edatlara daha dikkatle bakmak gerekir.

Türkçenin edatları konusunda bilimsel çalışma dendiğinde şimdiye kadar Necmettin Hacıeminoğlu hocamızın “Türk Dilinde Edatlar” kitabı akla geliyordu. Elimizdeki eserle birlikte bu sayı ikiye yükselmiş oldu. *Kuzey Grubu Türk Lehçelerinde Edatlar* kitabı, Elazığ Fırat Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapan Ercan Alkaya’nın doktora tezinin kitaplaştırılmış hâli. Eserde; 1. Karay 2. Kırım Tatar 3. Karaçay-Balkar 4. Kumuk 5. Tatar 6. Başkurt 7. Kazak 8. Karakalpak 9. Nogay 10. Kırgız lehçeleri olmak üzere 10 Türk lehçesinin edatları inceleniyor.

Eser; “Ön Söz” (s.13-15), Giriş (s.17-67), Metin Taraması Yapılan Eserler ve Kısaltmaları (s. 69-77), İnceleme (s. 81-704), Edatların Kuzey Grubu Türk Lehçelerindeki Dağılımı (s. 705-724), Edatların Yapı ve Köklerine Göre Tasnifi (s. 724 – 727), Edatların Kullanılışlarına Göre Tasnifi (s. 728- 750), Edatların Görevlerine Göre Tasnifi (s.741- 741), Sonuç (s. 749-752), Kaynaklar (s. 753-759) bölümlerinden oluşuyor.

Giriş bölümünde eserde tutulan yol hakkında bilgi verildikten sonra “edat” kavramı tartışılmaktadır.

“İnceleme” bölümü tabii olarak eserin gövdesini oluşturmaktadır. Bu bölümde kuzey grubu Türk lehçelerinde kullanılan 221 edat alfabetik sıraya göre incelenmektedir. İncelenen her edatın 1.Yapısı 2. Kullanımı 3. Görevi verilmektedir.

Edatların yapısı anlatılırken sözcüğün anlamı, etimolojik kökeni hakkındaki görüş(ler), lehçelerdeki fonetik farklılıkları verilir. “Kullanımı” başlığında ismin hangi hâl ek(ler)iyile kullanıldığı, lehçelerden alınan örnek cümleler içerisinde gösterilir. Son olarak “Görevi” başlığıyla edatların işlevleri örnek cümle içerisinde verilmektedir. Eserin sonundaki sıralamadan edatların 32 farklı işlevde kullanıldığını görmekteyiz.

Edatların Kuzey Grubu Türk Lehçelerindeki Dağılım Tablosundan başka, başlap, göre, için, sayın, taba, üstüne-üstünde-üstünden edatlarının 10 lehçenin hepsinde; *arı, artık, belen, beri, bolup, burun, -day, kadar, karşı, urınına* edatla-

rının 10 lehçenin 9'unda ortak olduğunu görüyoruz.

Eserin son bölümünde “Edatların Kuzey Grubu Türk Lehçelerindeki Dağılım Tablosu” ve “Edatların Kullanımına Göre Dağılım Tablosu”nda; hangi edatın hangi lehçede bulunduğu ve hangi hâl ekiyle kullanıldığı tablo şeklinde verildiğinden kullanımda ve edatların genel durumunu görmede büyük kolaylık sağlıyor.

Son zamanlarda Ankara ve İstanbul dışındaki şehirlerde de üniversitelerde yapılan çalışmaların yayımlanmasının hızlandığını görüyoruz. Manas Yayıncılık da özellikle Fırat Üniversitesindeki öğretim üyelerinin yayımlarını basıyor. *Kurşunlanan Türkoloji, Elazığ Efsaneleri, Maaday-Kara Destanı, Türk Budunlarının Ortak Atababaları, Cengiz Aytmatov'un Eserlerinde Eski Türk Dini, Altay'daki Yüreğim- Mağcan Cumabay'a Cevap* bu eserlerden bazıları. Bu gayretlerinden dolayı kendilerini kutluyoruz.

Ercan Alkaya buna benzer ilmî eserleri çokça ortaya koyacağına benzer; kendisini kutluyoruz ve çalışmalarının devamını diliyoruz.

Ekrem ARIKOĞLU